Realităţi şi tendinţe în evoluţia bibliografiei literare române

Cristina Popescu
Catedra de Ştiinţele Informării şi Documentării,
Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti
E-mail: cristinapopescu07@yahoo.fr

*Cristina Popescu este lector la Catedra de Ştiinţele Informării şi Documentării de la Facultatea de Litere a Universităţii din Bucureşti şi doctorand cu tema: **„Evoluţia bibliografiei literare române**: 1932-1998. Studiu critic şi bibliografie de bibliografii". Predă cursuri de bibliografie generală şi bibliografii speciale.*

Rezumat

Explozia informaţională, în mod deosebit cea din ultimele decenii, a constituit o provocare incontestabilă pentru diversificarea posibilităţilor de structurare şi regăsire a informaţiilor, indiferent de domeniul de interes. În acest context este extrem de utilă coroborarea bibliografiilor tradiţionale, chiar şi a celor privitoare la literatura română, pe suport hârtie - oricât de bine ar fi elaborate, dar care nu mai pot să ţină pasul cu cerinţele informării şi documentării actuale - cu bazele de date bibliografice.

Din analiza succintă a fenomenului bibliografic literar vechi şi nou - cu menţionarea momentelor semnificative - devine evident dinamismul conceptului de „bibliografie", având în vedere varietatea suporturilor informaţionale şi diversitatea formelor de prezentare a bibliografiilor.

Se impune, aşadar, concluzia că, în prezent, a devenit necesar accesul rapid şi al criticilor, teoreticienilor şi istoricilor literari români la băncile de date on-line ale acestei *ere electronice,* constituite într-o diversitate impresionantă de resurse bibliografice care conţin şi informaţii specifice activităţii lor.

Cuvinte cheie: *Bibliografie, Literatura română, Baze de date bibliografice*

Informaţia este prezentă peste tot în jurul nostru şi a devenit o variabilă extrem de importantă în oricare societate, în orice punct de pe glob, independentă de coordonatele geografice, dar dependentă de modul în care fiecare dintre noi o percepem, o asimilăm şi o utilizăm mai departe în mod creativ.

Sintagma „societatea informaţională" este unanim recunoscută ca fiind cea mai adecvată pentru a caracteriza concis societatea actuală. La baza tuturor progreselor deosebite, înregistrate în toate domeniile în ultimele

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

decenii, stă informaţia. Ea generează întregul proces de cunoaştere şi deţine principalul rol în dezvoltarea de orice fel: economică, socială, culturală etc.

Această recunoaştere a utilităţii bibliografiei, care apare ca justificare practică a existenţei sale, corespunde unei realităţi. De obicei, aprecierile asupra bibliografiei se opresc însă aici. Faptul că mari savanţi şi oameni de cultură români, precum: Nicolae Bălcescu, Al. Odobescu, Emil Racoviţă, Tudor Vianu, etc. au avut preocupări bibliografice cu teoretizări importante, este un fapt adesea înregistrat fără valorificarea lui pentru sublinierea a ceea ce bibliografia are mai preţios în esenţa ei: acţiunea în scopul cunoaşterii şi participarea sa la fenomenul culturii.

În afară de „*Bibliografia românească veche",* ce s-a ocupat doar de perioada 1508 - 1830, şi a unor bibliografii generale sau speciale, a unei bibliografii de bibliografii, a unor dicţionare de scriitori sau a informaţiilor din istoriile literare, pentru bibliografia literaturii române unica încercare de a cuprinde întreg domeniul a fost timp îndelungat considerată ca fiind lucrarea lui Gheorghe Adamescu, „*Contribuţiune la bibliografia românească"* (1), care s-a oprit în 1928. La momentul respectiv ea a fost apreciată ca fiind utilă şi datorită faptului că era singura, în prezent fiind, însă, depăşită din toate punctele de vedere.

Întrucât, deocamdată, nu dispun de o bibliografie generală a literaturii române, cercetătorii trebuie să recurgă la diverse alte instrumente de informare, ce pot prezenta interes pentru istoricul literar, coroborând informaţiile culese din diferite tipuri de lucrări, respectând, firește, în interiorul acestora criteriul cronologic, dar oprindu-se, în mod deosebit, numai asupra acelora care mai prezintă o utilitate practică şi nu doar istorică. Un astfel de exemplu îl reprezintă *enciclopediile şi dicţionarele* care se constituie în lucrări de *referinţe generale.*

Perioada de început este marcată de apariţia *Enciclopediei poporane*, în 1858, a lui Dimitrie Iarcu şi a *Dicţionarului universal al limbii române,* din 1896, al lui Lazăr Şăineanu. Se impunea şi apariţia unei enciclopedii generale în care informaţiile literare să-şi ocupe locul cuvenit. Astfel, în 1895, comitetul Astrei l-a desemnat pe Corneliu Diaconovici, care era primsecretar al Asociaţiunii, să coordoneze această lucrare, care avea să apară la Sibiu, în perioada 1889-1904, cu titlul *Enciclopedia română.* La elaborarea enciclopedei şi-au adus contribuţia numeroşi savanţi şi oameni de cultură: Ovid Densusianu, Mihail Dragomirescu, Titu Maiorescu, fără a beneficia de colaborarea lui Nicolae Iorga şi a lui Sextil Puşcariu. *Enciclopedia română* conţine articole relativ bogat informate, mai ales pentru istoria şi literatura română, scriitorii fiind însoţiţi, pe lângă date biografice, şi de bibliografia lucrărilor, uneori fiind menţionată şi situaţia

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

manuscriselor lor. Enciclopedia a fost utilizată ca sursă de informare pentru lucrările ce i-au urmat, ea demonstrându-şi utilitatea până în prezent.

În 1929, a fost tipărită, la Cluj, „*Minerva. Enciclopedia română"* (2), Romulus Demetrescu fiind redactorul pentru literatură română. În această enciclopedie, operele scriitorilor importanţi sunt menţionate nu numai cu titlul, ci sunt însoţite şi de scurte note critice.

Doi ani mai târziu, în 1931, Aurel Candrea şi Gheorghe Adamescu au publicat la Bucureşti, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească*". Acesta a fost structurat astfel încât să ofere succinte informaţii referitoare la viaţa şi opera scriitorilor, dicţionarul având o utilitate limitată. Gheorghe Adamescu a subliniat că acest dicţionar face referire nu numai la scriitori decedaţi, ci şi la scriitorii în viaţă, conferind astfel o notă de actualitate documentară acestui dicţionar. Alături de datele biografice este menţionată şi o succintă bibliografie a operelor scriitorilor.

Binecunoscută este şi *Enciclopedia „Cugetarea"*, realizată de Lucian Predescu şi publicată la Bucureşti, în 1940. Lucian Predescu a cules informaţiile pe bază de chestionare din întreaga ţară, dar şi pe bază de consultare a publicaţiilor contemporane cu el; este singura lucrare care oferă până în prezent cercetătorilor literari şi nu doar acestora materiale cu un bogat conţinut documentar.

În ordine cronologică, apar după anul 1960 o serie de dicţionare enciclopedice în care sunt bine ilustraţi scriitorii români. Astfel au fost publicate (3), între 1962-1966*, „Dicţionarul enciclopedic român",* în 4 volume; în 1972 „*Mic dicţionar enciclopedic",* cu ediţii îmbunătăţite în 1978-1986, iar după 1990 a început editarea „*Enciclopediei României",* cu informaţii actualizate.

Din punctul de vedere al istoricului literar, însă, este importantă până în prezent şi se impune a fi menţionată „*Bibliografia literară română"*, publicată în 1932 de N. Georgescu - Tistu. Opera cuprinde bibliografii pe care le analizează critic şi le ordonează în diverse capitole. „*Bibliografia literară română"* reuneşte într-un volum bogat materialul documentar, constituind, de fapt, prima bibliografie de bibliografii la noi. Ea rămâne până astăzi singurul şi cel mai complet instrument pentru cercetarea literaturii române din perspectivă analitico-critică, informaţiile prezentate fiind exacte şi corectate.

Autorul, nume de referinţă în domeniul bibliologiei, prin lucrarea sa *„Bibliografia literară română"* a încercat să grupeze contribuţiile bibliografice utile pentru studiul literaturii române şi în legătură cu aceasta.

După cum explica N. Georgescu-Tistu patru decenii mai târziu*: „rolul bibliografului este să ofere indicaţiile tehnice, iar cel al specialistului în*

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

literatură, să redacteze conţinutul. Bibliografia literară, fiind una specială, trebuie să se adreseze nu numai cercetătorilor de specialitate, ci şi domeniilor învecinate. De asemenea, trebuie actualizată şi accesibilă cititorilor străini" (4).

Pentru întocmirea lucrării, autorul a trecut în revistă aproape tot ce a găsit esenţial în domeniul bibliografic românesc cu excepţia ştiinţelor exacte. După cum mărturiseşte însuşi autorul, a încercat să se ferească de teoretizări asupra bibliografiei, schiţând în „Introducere" noţiunile fundamentale şi mişcarea bibliografică din străinătate.

Încercând să grupeze contribuţiile bibliografice utile pentru studiul literaturii române, lucrarea a fost scrisă mai ales pentru a pregăti o bibliografie metodică a literaturii.

Trebuie remarcat faptul că autorul nu alcătuieşte o bibliografie de specialitate fără a avea la bază o bibliografie critică pentru a se putea orienta în domeniul abordat. Bibliografia elaborată de Nicolae Georgescu-Tistu reprezintă atât o realizare marcantă în investigaţia câmpului literaturii cât şi un veritabil model pentru cei care îşi propun să întocmească o bibliografie specială.

După o lungă perioadă de încetinire a activităţii bibliografice, Biblioteca Academiei Române din Bucureşti s-a hotărât, în 1960, să întocmească o *Bibliografie a literaturii române de la origini până astăzi,* o primă realizare ce urma a fi înglobată în această bibliografie fiind lucrarea apărută în 1965 referitoare la perioada 1948-1960. Până la încheierea realizării acestui mare plan se va impune utilizarea vechilor contribuţii, chiar dacă unele sunt incomplete, iar altele depăşite, urmând ca cei interesaţi să-şi completeze prin mijloace proprii informaţiile.

„Bibliografia literaturii române : 1948-1960*",* apărută sub redacţia academicianului Tudor Vianu, aparţinând seriei de bibliografii speciale a Bibliotecii Academiei, se adresează celor care doresc să se consacre studiilor literare din punct de vedere: istoric, filologic, lingvistic şi estetic.

În *Prefaţă,* T. Vianu scria: *„o bibliografie generală a literaturii române este un instrument util pentru oricine doreşte să se consacre studiilor literare din punct de vedere: istoric, filologic*, *lingvistic şi estetic, dar, în aceeaşi măsură, face un serviciu istoriei literare."* (5)

Chiar dacă bibliografia a avut şi unele lipsuri, ea a suscitat un deosebit interes. Deşi nu s-a dorit o bibliografie generală, ci doar una selectivă, s-au pus în discuţie criteriile de selecţie, semnalându-se omisiuni ale unor contribuţii importante.

Tot la editura aceleiaşi prestigioase instituţii, Academia Română, s-a început publicarea, în 1976, a *„Bibliografiei analitice a literaturii române*

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

vechi” (6) care debutează cu un volum elaborat în 2 părți, sub titlul *„Bibliografia analitică a cărților populare laice",* celelalte două volume urmând să apară cu titlul: *„Bibliografia analitică a istoriografiei române vechi”,* al doilea volum, respectiv „*Bibliografia analitică a literaturii beletristice”,* cel de al treilea volum.

„Bibliografia analitică a cărților populare laice” elaborată de Mihai Moraru şi Cătălina Velculescu, apărută sub îngrijirea ştiințifică a lui I.C. Chițimia, cuprinde descrierea a aproximativ 300 de manuscrise care includ cele 18 cărți populare urmărite în ele.

Această lucrare bibliografică reprezintă o imagine vie a circulației de bunuri culturale în trecut, sprijinind în acest fel studiile de filologie, istorie literară, literatură comparată, sociologia literaturii, teorie literară, folcloristică. Deşi nu recurge la ordonarea cronologică, ci la cea alfabetică, bibliografia începe cu *„Alexandria”,* cel mai vechi roman din literatura română şi unul dintre cele mai răspândite din literatura europeană.

Scopul principal al lucrării este menționarea şi prezentarea textelor în vederea unor viitoare ediții, cercetări, studii, bazate pe acestea.

Între 1979-1983, Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti a avut inițiativa întocmirii nu a unei bibliografii generale a literaturii române de la origini şi până în prezent, cum îşi propusese Academia Română, ci a unui ghid bibliografic, înregistrarea scriitorilor şi a materialului documentar efectuându-se selectiv. În ciuda acestui fapt lucrarea se dovedeşte a fi utilă în domeniul cercetării literare, întrunind calitățile unui instrument de lucru fundamental, ce poate să răspundă cerințelor de informare din acest domeniu. Această bibliografie este rezultatul unor riguroase selecții operate de către realizatori. „*Literatura română*: ghid bibliografic” (7) este structurat pe două segmente importante: Surse; Scriitori români (1979-1983).

În ciuda faptului că acest ghid este rezultatul unei selecții riguroase, el rămâne, încă unicul îndrumar bibliografic pentru literatura română de la începuturi până în zilele noastre.

Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române a stabilit, în anul 1985, continuarea *„Bibliografia literaturii române* : 1948-1960” coordonate de T. Vianu.

Planul bibliografiei a fost fixat inițial pentru perioada 1961-1970, însă, după o primă selecție a materialului documentar, din cauza imensității numărului de fişe elaborate, a difîcultăților intervenite în sistematizarea lor, s-a hotărât reducerea intervalului cercetat la 5 ani, iar editarea bibliografiei a început în 1996.

Aşadar, *„Bibliografia literaturii române*: 1961-1965"(8), semnată de Doina Curticeanu, Emil Pintea şi Dora Daisa, continuă proiectul început de

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

Biblioteca Academiei Române din Bucureşti. Ea înregistrează volumele, colaborările, traducerile şi referinţele critice apărute în perioada 1961-1965, însumând 26732 descrieri bibliografice (fără a fi numerotate recenziile).

Lucrarea cuprinde scriitorii care au publicat, au fost editaţi sau despre care s-a scris până în anul 1965. Beneficiind de o structurare practică şi logică a referinţelor bibliografice, aceasta se constituie într-un instrument de lucru accesibil şi util, urmărind să prezinte exhaustiv materialul literar din perioada 1961-1965. Aşadar, primul volum, publicat în 1996, este structurat astfel: *Folclor. Probleme generale de literatură*; *Presă. Ediţii de texte vechi*; *Antologii.* Celelalte patru volume, organizate alfabetic, menţionează scriitorii după cum urmează: Vol. 2*: Scriitori : A-C* , 1997; Vol. 3: *Scriitori*: *D-M*, 1998; Vol. 4: *Scriitori: N-Z*, 2000; Vol. 5: *Addenda. Corrigenda. Indice de nume*, 2002. Volumele sunt paginate în continuare.

Bibliografiile literare prezentate sunt doar câteva dintre instrumentele de referinţe de reală valoare pentru cercetătorii domeniului literar românesc, elaborate după anul 1932, şi se constituie în bibliografii specializate deja consacrate.

În societatea contemporană, utilizatorul este obligat să facă faţă la o producţie de informaţie în continuă creştere, ba chiar la o „supraîncărcare", ce, de multe ori, conduce la nepotrivirea dintre cererea informaţională şi oferta ei. Prin urmare, trebuie să fie capabil să filtreze, din volumul imens de informaţii transmise, pe cea de interes.

Acum, mai mult ca niciodată, sunt imperios necesare instrumente bibliografice cu care utilizatorul să poată ajunge mai lesne la ceea ce caută, dar şi la un conţinut ideatic pertinent, de autoritate.

Comparând bibliografiile din spaţiul european al primei jumătăţi de secol XX cu cele româneşti din acea perioadă s-a observat că la toate exista tendinţa de a scrie bibliografia numai pentru literatura mai nouă a unui popor. Modelele străine indică drept plan util gruparea tematică completată de un indice alfabetic pe autori, şi nu gruparea pe autori care este mai puţin agreată de utilizatori.

La câteva decenii distanţă, Jacqette Reboul emitea următoarea teorie*: „Repertoriul bibliografic recenzează, în general, publicaţiile care prezintă legături unele cu altele sau care aparţin aceleiaşi limbi sau discipline; semnalează, adică precizează identitatea publicaţiei urmând regulile catalografice în vigoare, descrie aspectul exterior al publicaţiei sau conţinutul său prin descrierea internă care se realizează sub formă de analiză, rezumat, comentarii, vizând valoarea textului sau importanţa sa. El clasează publicaţiile recenzate, urmând modelul ordonării care să corespundă cel mai bine tipului de document pe care îl tratează:*

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

cronologic, alfabetic, sistematic." (9) Sunt cercetate, analizate şi selecţionate informaţiile faptice din domeniul de competenţă, conturându-se totodată şi referiri valorice asupra documentelor bibliografiate.

În spaţiul românesc, în lipsa unor repertorii generale sau speciale de periodice s-au dovedit utile şi alte lucrări privitoare la presă (10), nu strict bibliografice, dar cuprinzând informaţii preţioase. O astfel de lucrare este „*Istoria presei de la primele începuturi până în 1916",* realizată de N. Iorga şi publicată în 1922. O altă lucrare succintă, dar utilă, este „*Contribuţii la istoria presei româneşti"*, apărută în 1964. O bibliografie de bibliografii asupra presei româneşti, realizase şi publicase, însă, la Paris, în 1934, Nicolae Georgescu - Tistu, în lucrarea sa „*Bibliographie historique de la presse roumaine"*.

Alte lucrări de acelaşi gen, cu valoare retrospectivă, ce pot fi menţionate într-o succintă enumerare sunt: „*Presa literară românească* : (1789-1948)", apărută în 1968 cu note bibliografice şi sub îngrijirea lui I. Hangiu; „*Reviste progresiste româneşti interbelice"*, volum elaborat sub îngrijirea lui Marin Bucur, 1972; „*Reviste literare româneşti din secolul al XIX-lea",* volum apărut în 1974 sub îngrijirea ştiinţifică al lui Ov. Papadima; „*Presa satirică românească din Transilvania* : 1860-1918", publicată în 1974 de L. Grămadă; „*Din presa literară românească*: (1900-1918*)",* ediţie de D. Murăraşu, 1970; „*Reviste literare de la sfârşitul secolului al XIX-lea",* lucrare de A. Iliescu, 1970; „*Reviste româneşti de poezie",* 1972, de E. Manu; „*Din presa literară românească*: (1918-1944)", ed. îngrijită de E. Marinescu, 1972; „*Dicţionar al presei literare*: (1790-1982*)",* de I. Hangiu, apărut în două ediţii în 1987 şi respectiv 1997.

Bibliografia curentă de periodice a fost reprezentată de *Bibliografia RSR. Articole din periodice* şi *Referinţe critice*, cu cele două serii de *Estetică şi Teorie literară* şi cea de *Critică şi istorie literară,* care sunt iniţiate din 1967, de Biblioteca Centrală Universitară din Cluj.

Multe *bibliografii pe teme speciale* (11) pot fi parţial utile pentru informarea literară, de exemplu: „*Bibliografia romanului românesc* : (1944-1956*)",* de D. Micu, „*Critica asupra romanului actual* : (1948-1956*)",* de Gh. Radu şi B. Moisescu, „*Bibliografia volumelor de critică şi istorie literară apărute între 1948-1958",* de T. Vârgolici, „*Bibliografia ediţiilor de clasici între anii 1945-1959",* de V. Ciobanu, „*Bibliografia operelor din perioada 1948-1958*: proza*",* de C. Ştefănescu, toate aceste bibliografii fiind publicate în *Studii şi cercetări de istorie literară*, doar în cursul anului 1959.

Alte exemple cu privire la bibliografiile tematice sunt contribuţiile bibliografice realizate în cadrul Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti sub conducerea lui H. Zalis, apărute între anii 1965-1968, care fac

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

referire la curentele literare: Clasicism, Modernism, Simbolism, Sămănătorism, Naturalism etc. Curentele literare sunt prezentate cu referate extinse şi în „*Literatura română* : ghid bibliografic", secţiunea referitoare la curente şi direcţii literare.

Mai pot fi menţionate şi lucrări care asigură parţial informarea de specialitate: Gh Bondoc, „*Romanul românesc contemporan*", Bucureşti, 1964; G. Olăreanu, „*Genul scurt* : nuvele, schiţe, povestiri…", Bucureşti, 1966; „*Bibliografia generală a etnografiei şi folclorului românesc",* red şi pref. de A. Fochi, Bucureşti, 1968; „*Bibliografia analitică a limbii române literare*: 1780-1866*",* sub îndrumarea lui T. Vianu. Bucureşti, 1972; M. Bucur. „*Istoriografia literară românească de la origini până la G. Călinescu"*, Bucureşti, 1973. Şi, desigur, exemplele pot continua luând în considerare diversitatea taxonomică a bibliografiilor literare.

În prezent, însă, prin dezvoltarea echipamentelor electronice, bibliografia atinge o perioadă de dezvoltare şi operativitate de neimaginat în trecut. Ea devine o componenta esenţială, chiar dacă în penumbra întregii activităţi ştiinţifice actuale.

Cercetările de orice gen în vastul domeniu al literaturii nu mai sunt posibile azi fără bibliografie. În limba germană cuvântul *literatur* are în continuare sensul de bibliografie. Toate ştiinţele care folosesc un aparat critic şi de referinţe includ acest termen în vocabularul de specialitate.

Accepţia globală a bibliografiei este : *„înregistrarea tuturor scrierilor despre o temă, un subiect sau domeniu de cercetare. Bibliografia are vocaţia enciclopedică intrinsecă a totalităţii, transmisă pe diferite categorii şi specializări. Enorma diversificare a publicaţiilor face ca acest principiu al totalităţii să se extindă în permanenţă. De aici porneşte şi tendinţa bibliografiei moderne de a exploda, de a include toate documentele. Bibliografia totală, este o lecţie de democraţie literară. Ea justifică, la acest nivel, existenţa literaturii de masă şi a paraliteraturii"* (12*).*

Bibliografia literară începe prin a fi universală încă din secolul al XVI- lea. Cu toate acestea, ideea înregistrării integrale a patrimoniului literar şi ştiinţific al umanităţii se păstrează şi în prezent.

UNESCO recomadă şi patronează constituirea unui fişier mondial. Odată cu apariţia noilor tehnologii, definiţia bibliografiei se schimbă. În loc de „document" sau „carte" este folosit termenul de „text".

S-a schimbat şi modul de folosire a bibliografiei. El a fost asimilat, în spirit modern, actului lecturii.

Bazele de date ar putea fi cel mai important instrument în realizarea acestei lumi informaţionale. Se estimează că: *„există în lume aproximativ 5000 de baze de date, iar pentru a acoperi esenţa cunoaşterii umane nu ar fi*

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

nevoie decât de zece ori mai multe. Pentru a evita redundanţa şi a transforma bazele de date într-un instrument eficient de regăsire rapidă a informaţiei, cel mai indicat ar fi să se realizeze baze de date specializate pentru fiecare domeniu al cunoaşterii în parte" (13).

Baza de date nu este un concept nou, apărut o dată cu explozia tehnologiilor informaţiei, ci desemnează şi colecţii de date stocate pe suport tradiţional. Aproape fiecare domeniu şi-a constituit propriile baze de date, atât sub forma tipărită, cât şi în variantă electronică.

În cadrul tipologiei generale a bazelor de date, o pondere însemnată în fiecare domeniu o au *bazele de date bibliografice*. Acestea oferă principalele detalii bibliografice pentru a putea identifica o lucrare şi, de cele mai multe ori, oferă informaţii valorice precum: cuvinte cheie, indici de clasificare, abstracte sau rezumate.

Bazele de date bibliografice pot acoperi diferite domenii ale cunoaşterii şi se pot referi la documente primare (monografii, articole din seriale, brevete, studii, rapoarte) sau la documente secundare.

Şi în ţara noastră s-au făcut progrese în ultimii ani în construirea de *baze de date bibliografice online*. În întreaga lume, de altfel, multe biblioteci sunt angajate în dezvoltarea acestor liste electronice de cărţi şi a punctelor de acces pe subiecte (Internet subjects gateways) pentru servicii de înaltă calitate. (14)

Cu ajutorul reţelei Internet, pot fi localizate documentele necesare indiferent de oraşul, ţara, continentul unde se găsesc acestea. Construirea bazelor de date online a redus foarte mult circuitul uneori greoi şi care necesita mult timp, al schimbului internaţional pentru care trebuiau completate atâtea documente şi respectate atâtea formalităţi. Acum, bibliotecarii şi chiar utilizatorii singuri se pot servi de bazele de date bibliografice pentru a vedea exact unde pot găsi documentele necesare sau, chiar mai mult, le pot consulta direct pe ecranul calculatorului.

Dar diferenţele dintre aceste liste electronice şi bibliografiile „clasice" întrebuinţate până acum nu sunt atât de mari pe cât s-ar crede. Utilizatorului îi sunt oferite, în mare, aceleaşi elemente: autor, titlu, alte responsabilităţi, ediţie, editură, locul de publicare etc. precum şi alte menţiuni, cum ar fi dacă documentul este disponibil în full text sau nu, opţiunea de a copia anumite fragmente din document, alte biblioteci unde poate fi găsit documentul ş.a.

Bazele de date bibliografice prezintă, însă, şi unele dezavantaje. Acestea ar fi, după cum spun specialiştii domeniului, următoarele (15):

- conţinutul restrâns al datelor înregistrării;
- lipsa unei standardizări unanim acceptate;

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

- faptul că nu toţi utilizatorii s-au familiarizat cu utilizarea corespunzătoare a computerelor şi/sau a paşilor ce trebuie urmaţi pentru regăsirea documentului dorit în respectiva bază de date.

Bazele de date bibliografice pot acoperi domenii mai extinse sau se pot axa asupra unei singure discipline, dar pot cuprinde şi adnotări, referinţe şi chiar textul integral. De aceea, putem spune că fiecare bază de date este diferită de celelalte, netăgăduind însă faptul că ele servesc aceloraşi scopuri, simplificând, într-o anumită măsură, activitatea de cercetare. Din acest punct de vedere, Intenetul este considerat o bibliotecă digitală de referinţe, o bibliotecă virtuală foarte dinamică şi interactivă, în care bazele de date bibliografice joacă un rol asemănător cu cel al catalogului pe fişe din bibliotecile „clasice".

În zilele noastre, utilizarea computerului şi navigarea pe Internet au devenit o necesitate a activităţilor intelectuale.

Adaptând afirmaţia „*Clasând şi sistematizând producţiile tipografice conform unor criterii precise şi unitare, bibliografia a fost chemată să joace rolul unei busole*" (16), putem astfel considera că *bazele de date bibliografice* online reprezintă busolele indispensabile utilizatorilor pentru a naviga în reţeaua Internet.

Băncile de date reprezintă şi ele o metodă modernă şi accesibilă de prelucrare şi regăsire a informaţiei. Analizând acest aspect se disting două tipuri de abordare a informaţiei: pe de o parte există baze de date complexe ce oferă bibliografii de documente specializate structurate pe domenii şi pe de altă parte există surse ce oferă textul documentelor integral.

Aceste bănci de date oferă posibilitatea de căutare în funcţie de cuvinte-cheie, temă, autori, publicaţii.

Pentru a face distincţia între o bancă de date, cataloagele de bibliotecă şi bibliografiile de specialitate printate trebuie să observăm faptul că băncile de date oferă mai mult decât abstracte ale textelor, oferă de cele mai multe ori şi full-text şi trimiteri la alte baze de date on-line, la documente asemănătoare pe tema şi în domeniului căutat.

Din ce în ce mai mult societatea informaţională cere ca datele să fie mai bine organizate, astfel putem spune că băncile de date se ocupă de mecanismele de gestionare a cunoştinţelor. (17)

Importanţa băncilor de date trebuie recunoscută la nivel naţional, deoarece crearea unei reţele cu acces la toate bazele de date bibliografice înseamnă că: *„fiecare serviciu documentar va putea pune la dispoziţia utilizatorilor din toată ţara valoroase informaţii bibliografice care reflectă atât fondul bibliotecii respective, cât şi referinţe bibliografice cu caracter naţional…"* (18)

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

În prezent, este necesar şi util pentru societate accesul la băncile de date on-line ce conţin informaţii generale sau specializate, constituindu-se într-o diversitate impresionantă de resurse bibliografice, caracteristică acestei *ere electronice.*

De altfel, există o serie de site-uri ce conţin informaţii din aria de interes a bibliotecarilor, referitoare la universităţi, biblioteci, cataloage online, edituri, organizaţii şi asociaţii profesionale, literatură, publicaţii periodice, dicţionare, surse de referinţe, diferite site-uri culturale.

Pentru exemplificare am realizat o selecţie, având în vedere atât resurse web româneşti care să se constituie numai în sau şi în baze de date bibliografice specializate pe literatură, ca o dovadă a sincronizării noastre cu realităţile tehnologice internaţionale chiar şi în domeniul literaturii.

1. Biblioteci virtuale

http://biblioteca.euroweb.ro/

Biblioteca românească este o bibliotecă virtuală construită în anul 1998, ce adună volume virtuale din domeniile: filosofie, eseistică, sociologie, istorie, memorialistică, biblioteconomie şi ştiinţa informării, literatură clasică, literatură contemporană, istorie literară, critică, literatură populară, traduceri; conţine un index alfabetic de autori, un dicţionar on-line al scriitorilor români contemporani, cărţi electronice, link-uri la alte site-uri culturale româneşti şi străine. [Accesat: 23.05.2006]

http://scriitori.liternet.ro/

Scriitori români este un glosar virtual cu informaţii despre unii scriitori români: Ana Blandiana, Mircea Eliade, Marin Preda, Lucian Blaga etc.; secţiunea mai conţine date biografice, referinţe critice, bibliografii, fragmente din operă. [Accesat: 23.05.2006]

2. Edituri româneşti

http://www.all.ro/

Site-ul *Editurii ALL*: conţine catalogul cărţilor apărute sub egida editurii, pe domenii (calculatoare, ştiinţe umaniste, beletristică, non-ficţiune, ştiinţe exacte, medicină, literatură pentru copii, manuale), noutăţi, cărţi în curs de apariţie, modalităţi de comandă on-line. [Accesat: 24.05.2006]

http://www.edituradp.ro/R/P-index

Editura Didactică şi Pedagogică este o editură fondată în 1951, care s-a impus prin publicaţii de o înaltă calitate ştiinţifică şi grafică, fiind o prezenţă remarcabilă în învăţământul românesc, realizările sale bucurându-se de un deosebit prestigiu în România, dar şi dincolo de graniţele ei. Site-ul

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

cuprinde un index de autori, un catalog cu toate cărţile, dar şi unul cu noutăţi. [Accesat: 08.06.2006]

http://www.euroinst.ro/

Editura Institutul European din Iaşi, înfiinţată în 1991, a produs prin studioul său propriu 44 de filme documentare şi a publicat aproximativ 630 de titluri pînă la sfârşitul anului 2004. Site-ul cuprinde mai multe secţiuni: istoric, un indice de autori, librăriile unde pot fi găsite cărţile editate, link-uri utile şi o secţiune unde se pot face comenzi on-line. [Accesat: 08.06.2006]

http://www.humanitas.ro/

Grupul Humanitas, înfiinţat în anul 1990, sub îndrumarea filosofului Gabriel Liiceanu, cuprinde o editură şi un lanţ de librării, cărţile editate fiind din mai multe domenii: filosofie, religie, ştiinţe sociale şi politice, istorie, beletristică, literatură memorialistică, albume de artă şi carte pentru copii, drept şi economie, sport, muzică etc. Pagina sa de Internet oferă informaţii despre istoricul editurii, repere cronologice, departamente, cărţi nou apărute, cărţi ce se găsesc în librării, cărţi în pregătire şi o listă a autorilor. [Accesat: 24.05.2006]

http://www.nemira.ro/

Grupul Editorial Nemira pune la dispoziţie un site web ce conţine: prezentare şi istoric, colecţii, autori, cărţi nou apărute şi în curs de apariţie, cărţi on-line. [Accesat: 24.05.2006]

http://www.polirom.ro/

Pe site-ul *Editurii Polirom*, editură fondată în anul 1995 la Iaşi, găsim informaţii generale despre editură (până acum au fost publicate 1.900 de titluri, din 35 de domenii), un catalog general al cărţilor editate, lista domeniilor, ultimele apariţii editoriale, biblioteca on-line ce conţine mai multe cărţi în format digital. [Accesat: 24.05.2006]

http://www.rao.ro/

RAO International Publishing Company este o editură care publică colecţii cunoscute publicului larg: *RAO Clasic, Opere XX, RAO Contemporan, Succese Internaţionale, Science Fiction, RAO pentru copii* etc. şi oferă mai multe informaţii pe site-ul său: prezentare, ştiri şi evenimente, domenii de editare, colecţii, autori, noutăţi, cărţi în curs de apariţie, forum, clubul cărţii RAO, comandă prin Internet, oferte speciale. [Accesat: 24.05.2006]

http://www.teora.ro/

Site-ul *Editurii Teora*: pagina principală oferă o listă a celor mai noi apariţii editoriale, dar mai sunt şi alte secţiuni: un catalog al cărţilor editate pe domenii de interes şi mai este prezentată o listă a librăriilor Teora din Bucureşti şi din ţară. [Accesat: 24.05.2006]

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

3. Baze de date on-line de literatură

http://www.librariaonline.ro/

Librariaonline este o bază de date cu o vastă varietate de titluri din toate categoriile: limbi străine, drept, ştiinţe economice, manuale şcolare, beletristică, literatură pentru copii, precum şi ultimele apariţii existente pe piaţa românească. [Accesat: 09.06.2006]

http://www.scriitoriromani.ro/

Muzeul Naţional al Literaturii Române a iniţiat elaborarea bazei de date *Succintă bio-bibliografie a scriitorilor români*; lista conţine indicii sumare despre un număr de peste 1.500 de autori: nume, prenume, pseudonim, data şi locul naşterii, urmate de înşiruirea cronologică a volumelor de autor, antologii de autor, fără reeditări şi antologiile în care mai apar titlurile deja publicate. Baza de date nu conţine aprecieri, încadrări sau referinţe. [Accesat: 09.06.2006]

Atunci când se recurge la întocmirea unei bibliografii, utilizându-se resurse web, orice căutare trebuie efectuată cu multă atenţie, pentru a se regăsi exact publicaţiile necesare beneficiarului. Orice utilizator este expus riscului de a regăsi informaţii eronate, în general site-urile accesate trebuind să aparţină bibliotecilor sau editurilor, care reprezintă autorităţi în domeniu. Listele de cărţi pot conţine date preluate din bazele de date specializate, spre exemplu cataloagele online care dispun de un motor de căutare uşor de utilizat, unde se introduce titlul, autorul sau domeniul vizat. Rezultatele unei căutări trebuie să ţină cont de anumite criterii de selecţie, de obicei, cei avizaţi să realizeze acest demers fiind specialiştii de la serviciile de referinţe din biblioteci, pentru că ei au acces la baze de date specializate, reducându-se riscul de a obţine « zgomot», sau informaţii inutile, asta desigur, dacă şi utilizatorul formulează corect cererea.

Resursele web bibliografice sunt, practic, nelimitate, atâta timp cât activitatea de cercetare şi dezvoltare umană nu va înceta niciodată.

Este, însă, foarte posibil ca ele să rămână doar o alternativă pentru bibliografiile tradiţionale, considerentele pentru acest fapt fiind extrem de variate, în pofida diversităţii formelor şi structurilor de prezentare.

Presiunea covârşitoare exercitată de informaţie a impus necesitatea sistematizării şi clasificării lucrărilor bibliografice, depăşind chiar şi frontierele noilor tehnologii. Astfel, instrumentele bibliografice se elaborează pe baza unor criterii taxonomice şi cu ajutorul unor metode, fiind sistematizate logic, coerent şi în cazul bibliografiei literare, în mod similar taxonomiei pe care o implică lucrările bibliografice în general.

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)

Note şi bibliografie

(1) CURTICEANU, Doina. Bibliografia literaturii române. Surse bibliografice. (II) În: *Biblioteca şi cercetarea*, 1997, p.12.

(2) GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Bibliografia literară română.* Bucureşti: Imprimeriile Statului, 1932, p. 10-12.

(3) THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. Bucureşti: Editura Enciclopedică Română, 1972, p.197-198.

(4) GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Cartea si bibliotecile* : studii de bibliologie. Bucureşti: Editura Ştiintifică, 1972, p.69.

(5) *Bibliografia literaturii române* : 1948-1960. Sub redacţia lui Tudor Vianu; coord. Alexandru Duţu; lucrare întocmită de Sorin Alexandrescu, Nicolae Liu, Nadia Lovinescu... [et. al.]. Bucureşti: Editura Academiei R.P.Române, 1965. XXIII, 1124p.

(6) MORARU, Mihai; VELCULESCU, Cătălina. *Bibliografia analitică a literaturii române vechi.* Vol. 1. Sub îngrijirea ştiinţifică a lui I.C. Chiţimia. Bucureşti: Editura Academiei R.S.România, 1976-1978.

(7) *Literatura română* : ghid bibliografic. Partea 1-2. Coord. Ion Stoica. Bucureşti: Biblioteca Centrală Universitară Bucureşti, 1979-1983.

(8) CURTICEANU, Doina; PINTEA, Emil; DAISA, Dora. *Bibliografia literaturii române*: 1961-1965. Cluj-Napoca: Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, 1996-2002. 5 Vol..

(9) REBOUL, Jacqette. *Du bon usage des bibliographies.* Paris: Gauthier, 1973, p. 67-68.

(10) CURTICEANU, Doina. Bibliografia literaturii române. Surse bibliografice. (II). Loc. cit., p.10-15.

(11) *Ibidem*, p. 10.

(12) MARINO, Adrian. Bibliografia. În: *Biblos,* 1996, nr. 4, p. 38-39.

(13) HUDON, Michelle. Structuration du savoir dans les repertoires du Web. În: *Bulletin des biliotheques de France*, Paris, 46, 2001, nr.1, p.59.

(14) KERNS, Ruth. National Digital Library. În: *Librarian's World*, Bradford, 8, 1999, nr. 5, p. 95.

(15) *Biblioteca,* de la *tradiţie* la *modernitate*. Bucureşti: Astel Design, 1999, p. 110.

(16) MALCLÈS, Louise Noëlle. Apud: NICULESCU, Zenovia. *Bibliografii speciate* : curs universitar..Bucureşti: ABBPR, 1999, p. 109.

(17) JALOBEANU, Mihai. *Proiectarea bazelor de date* : curs (anul III) : [on-line]. [Citat 4 ianuarie 2006].. Disponibil pe World Wide Web: <http://www.itim-cj.ro/~jalobean/Cursuri/ProBdD/index.html>

(18) TUDOR, Daniela; CĂPÂLNEANU, Ana-Maria. Impactul departamentului de informare bibliografică din bibliotecile centrale universitare asupra învatamantului şi cercetării. În: *Buletin ABIR*, Bucureşti, 1999, nr. 4, p. 25.

BDD-A27118 © 2005-2006 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 17:00:35 UTC)